

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW**

DELEGATURA WE WROCŁAWIU
50-413 Wrocław, ul. Walońska 3-5
tel.(071)344 65 87, (071)34 05 920, fax (071)34 05 922
e-mail: wroclaw@uokik.gov.pl

RWR 61-45/08/JM

Wrocław, 22 .10. 2008 r.

DECYZJA RWR 62 /2008

Na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2007 r., Nr 50, poz. 331 ze zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. z 2007 r., nr 134 poz. 939), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, wszczętego z urzędu przeciwko **Marii Borowskiej zam. w Legnicy, prowadzącej Przedszkole Niepubliczne „STOKROTKA” w Legnicy ul. Karkonoska 9**

- działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów,

uznaje się za **praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów**, o której mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1) ww. ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, działania ww. przedsiębiorcy polegające na zamieszczeniu we wzorcu umownym pn. „**Umowa o opiekę wychowawczo-dydaktyczną**” następującego postanowienia:

§ 8 „Zmiana wysokości czesnego w czasie trwania roku szkolnego nie wymaga wypowiedzenia umowy ze strony Zleceniobiorcy (...)”,

które jest postanowieniem umownym wpisanym na podstawie art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone,

i stwierdza zaniechanie jej stosowania z dniem 1 września 2008 r.

UZASADNIENIE

W związku z działaniami Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów [zw. dalej także Prezesem Urzędu] związanymi z kontrolą wzorców umownych stosowanych przez przedszkola niepubliczne, wrocławska Delegatura Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeprowadziła czynności kontrolne dotyczące działalności m.in. przedsiębiorcy Marii Borowskiej zam. w Legnicy, prowadzącej Przedszkole Niepubliczne „STOKROTKA” w Legnicy

ul. Karkonoska 9 [zw. dalej także Przedszkolem]. Prezes Urzędu w toku postępowania wyjaśniającego wstępnie ustalił, iż działalność przedsiębiorcy może odbywać się z naruszeniem przepisów prawa uzasadniającym wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

Wobec powyższego - Postanowieniem nr 150/2008 z dnia 12 maja 2008 r. - Prezes Urzędu, wszczął z urzędu postępowanie w sprawie podejrzenia stosowania przez wymienionego przedsiębiorcę, praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o której stanowi art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1) ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. *o ochronie konkurencji i konsumentów* (Dz. U. z 2007 r. Nr 50, poz. 331 ze zm.) [zw. dalej także ustawą *o ochronie (...)*] polegającej na zamieszczeniu we wzorcu umownym pn. „**Umowa o opiekę wychowawczo-dydaktyczną**” następującego postanowienia:

§ 8 „Zmiana wysokości czesnego w czasie trwania roku szkolnego nie wymaga wypowiedzenia umowy ze strony Zleceniobiorcy (...)”

które jest postanowieniem umownym wpisanym na podstawie art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone.

(dowód: karta 1-2)

I. Prezes Urzędu ustalił następujący stan faktyczny:

1. Uczestnik postępowania:

System oświaty w Polsce obejmuje – zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tj. Dz.U. z 2004 r., Nr 256, poz. 2572 ze zm) – przedszkola, które mogą być zarówno placówkami publicznymi, jak i niepublicznymi (art. 5 ust. 1 ww. ustawy). Jak wynika wprost z preambuły do wymienionej ustawy o systemie oświaty, „*oświata w Rzeczypospolitej Polskiej stanowi wspólne dobro całego społeczeństwa*”. Świadczenie przez przedszkola edukacji w ramach systemu oświaty jest zatem usługą o charakterze użyteczności publicznej, co potwierdza również wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 5 lutego 2003 r., sygn. akt XVII Ama 36/02, w uzasadnieniu którego Sąd stwierdza m. in., iż przedmiotem działania szkoły niepublicznej są usługi o charakterze użyteczności publicznej, tj. edukacja. Status przedsiębiorcy w rozumieniu ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów potwierdza również w odniesieniu do osób prawnych organizujących lub świadczących usługi o charakterze użyteczności publicznej wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2004 r., sygn. akt III SK 22/04.

Zgodnie z przepisem art. 4 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów ilekroć w ustawie jest mowa o przedsiębiorcy rozumie się przez to przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. *o swobodzie działalności gospodarczej* (Dz.U. z 2007 r., Nr 155, poz. 1095), a także osobę fizyczną, osobę prawną, a także jednostkę organizacyjną nie mającą osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną, organizującą lub świadczącą usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej.

Strona – Maria Borowska zam. w Legnicy, jako osoba fizyczna świadcząca usługi edukacyjne o charakterze użyteczności publicznej, jest przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 pkt 1 lit. a) ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów prowadzącym działalność gospodarczą pod nazwą Przedszkole Niepubliczne „STOKROTKA” w Legnicy, polegającą na prowadzeniu niepublicznego przedszkola na podstawie wpisu do ewidencji szkół i placówek niepublicznych prowadzonej przez Prezydenta Miasta Legnicy.

(dowód: karta 4).

2. W związku z prowadzoną działalnością w wyżej wymienionym zakresie przedsiębiorca stosuje w obrocie z konsumentami wzorzec umowy pn. „**Umowa o opiekę wychowawczo-dydaktyczną**”, który zawiera m.in. następujące postanowienie:

§ 8 „Zmiana wysokości czesnego w czasie trwania roku szkolnego nie wymaga wypowiedzenia umowy ze strony Zleceniobiorcy (...)”.

(dowód: karta 6)

3. W Rejestrze postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone zamieszczono m.in. następujące klauzule:

- poz. 59 „Czesne w następnych latach studiów może ulec zmianie w związku z uzasadnionym wzrostem kosztów ponoszonych przez uczelnię i zostanie ustalone przez rektora zarządzeniem wiążącym strony umowy przed rozpoczęciem nowego roku akademickiego.”
- poz. 643 „Wysokość czesnego może ulegać zmianom w zależności od inflacji i aktualnych kosztów kształcenia.”.

4. W trakcie postępowania przedsiębiorca uznał zarzuty zawarte w Postanowieniu Nr 155/2008 oraz zobowiązał się do wykreślenia kwestionowanego postanowienia w ww. wzorcu umownym. Podał jednocześnie, iż do umów zawartych na rok 2008/2009 zostały sporządzone aneksy, które zostały doręczone rodzicom za potwierdzeniem. Jednocześnie przedsiębiorca przedstawił nowy wzorzec umowy o opiekę wychowawczo-dydaktyczną oraz aneks nr 1 z dnia 1.06.2008 r. do umów już zawartych. Datę obowiązywania aneksu określono na dzień 1.09.2008 r.

(dowód: karta 20, 21, 27)

II. Mając na uwadze zebrany materiał dowodowy, Prezes Urzędu zważył, co następuje:

Zagrożenie interesu publicznoprawnego.

Podstawą do rozstrzygnięcia sprawy w oparciu o przepisy ustawy *o ochronie (...)* jest uprzednie zbadanie przez Prezesa Urzędu, czy w danej sprawie zagrożony został interes publicznoprawny. Stwierdzenie, że to nastąpiło pozwala na realizację celu tej ustawy, wskazanego w art. 1 ust. 1, którym jest określenie warunków rozwoju i ochrony konkurencji oraz zasad podejmowanej w interesie publicznoprawnym ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów. Zdaniem Prezesa Urzędu rozpatrywana sprawa ma charakter publicznoprawny, albowiem wiąże się z ochroną interesu wszystkich konsumentów, którzy są lub będą klientami korzystającymi z usług Przedszkola. Interes publicznoprawny przejawia się także w postaci zbiorowego interesu konsumentów. Innymi słowy - naruszenie zbiorowego interesu konsumentów jest jednocześnie naruszeniem interesu publicznoprawnego. Zatem uzasadnione było w niniejszej sprawie podjęcie przez Prezesa Urzędu działań przewidzianych w ustawie *o ochronie (...)*.

Przesłanki naruszenia art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1) ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

W ramach niniejszego postępowania postawiono przedsiębiorcy zarzut stosowania niezgodnej z prawem praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów polegającej na zamieszczeniu we wzorcach umownych pn. „Umowa o opiekę wychowawczo-dydaktyczną” zapisu, który jest postanowieniem umownym wpisanym na podstawie art. 479⁴⁵ *Kodeksu postępowania cywilnego* do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone.

Art. 24 ust. 1 ustawy *o ochronie* (...) stanowi, iż „Zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.”, natomiast art. 24 ust. 2 określa, iż „Przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, w szczególności: 1) stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. — Kodeks postępowania cywilnego. (...)„

Przedmiotem niniejszego postępowania jest wykazanie, że zakwestionowany przez Prezesa Urzędu zapis wzorców umownych pn. „Umowa o opiekę wychowawczo-dydaktyczną”, stosowany przez Marię Borowską zam. w Legnicy, prowadzącą Przedszkole, jest tożsamy z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnymi wyrokami Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wpisanych do Rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ *Kodeksu postępowania cywilnego*, m.in. pod pozycjami: 59 i 643. Tak więc, aby określone zachowanie mogło zostać uznane za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów konieczne jest łączne spełnienie dwóch przesłanek:

1. bezprawne działanie przedsiębiorcy godzące w interes konsumentów,
2. ww. działanie narusza zbiorowe interesy konsumentów.

Zbiorowe interesy konsumentów podlegają ochronie przed działaniami przedsiębiorców, które są sprzeczne z prawem, tj. przepisami określonych aktów prawnych a także sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i dobrymi obyczajami.

Jak wspomniano wyżej, zgodnie z art. 24 ust. 2 pkt 1) ustawy *o ochronie* (...), za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ *Kodeksu postępowania cywilnego*.

Należy w tym miejscu wskazać, iż wzorce umowne wykorzystywane przy zawieraniu umów z konsumentami mogą być poddane kontroli abstrakcyjnej. **Kontroli abstrakcyjnej wzorca jako takiego (art. 479³⁶ — 479⁴⁵ k.p.c.) dokonuje się niezależnie od tego, czy postanowienia wzorca były, czy też nie były zastosowane przy konkretnej umowie.** Kontrola taka obejmuje klauzule pojedyncze lub zbiorowe (cały wzorzec lub jego fragment). Oceny postanowień w wypadku kontroli abstrakcyjnej dokonuje Sąd Okręgowy w Warszawie — Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wyłącznie do kompetencji tego Sądu należy uznanie postanowień wzorców umownych za niedozwolone. Art. 479⁴³ k.p.c. rozszerza prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na osoby trzecie. Skutek tzw. prawomocności rozszerzonej następuje od chwili wpisania wzorca umowy do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. Konsekwencją umieszczenia postanowienia umownego w w/w rejestrze jest to, że posłużenie się nim będzie miało skutek wprowadzenia do umowy **elementu bezwzględnie przez prawo zakazanego**. Wpis do rejestru niedozwolonych postanowień umownych oznacza, że od tego momentu stosowanie takiej klauzuli jest zakazane we wszystkich wzorcach umownych. Powyższe stanowisko Prezesa Urzędu zgodne jest z orzecznictwem Sądu Najwyższego, który w uchwale z dnia 13 lipca 2006 r. (sygn. akt III SZP 3/06) stwierdził, iż „(...) stosowanie postanowień wzorców umów o treści tożsamej z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c., może być uznane w stosunku do innego przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów (...)”. W uzasadnieniu do powyższej uchwały Sąd uznał m.in., że „(...) praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów art. 23a u.ok.ik. [obecnie art. 24] obejmuje również przypadki

wprowadzania jedynie zmian kosmetycznych polegających na przestawieniu wyrazów lub zastąpieniu jednych wyrazów innymi, jeżeli tylko wykładnia postanowienia pozwoli stwierdzić, że jego treść mieści się w hipotezie zakazanej klauzuli. Stosowanie klauzuli o zbliżonej treści do klauzuli wpisanej do rejestru godzi przecież tak samo w interesy konsumentów, jak stosowanie klauzuli identycznej, co wpisana do rejestru (...). Przyjęta powyżej rozszerzająca wykładnia art. 23a u.ok.ik. znajduje również uzasadnienie w dyrektywach 93/13 oraz 98/27 a także orzecznictwie ETS dotyczącym zasady efektywności (...)

Nie jest zatem konieczna dokładna, literalna identyczność klauzuli wpisanej do rejestru i klauzuli z nią porównywanej i stąd niedozwolone będą także takie postanowienia umów, które mieszczą się w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru, której treść zostanie ustalona w oparciu o dokonaną jej wykładnię.

Ad.1.

Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów [zw. dalej SOKiK] wielokrotnie kwestionował postanowienia wzorców umów, które przyznawały przedsiębiorcy m.in. prawo do podniesienia ceny bez wskazania konkretnej przyczyny. Sąd uznawał tego rodzaju zapisy za postanowienia o których stanowi art. 385³ pkt 10 kodeksu cywilnego, zgodnie z treścią którego niedozwolonym postanowieniem umownym jest postanowienie uprawniające kontrahenta konsumenta do jednostronnej zmiany umowy bez ważnej przyczyny wskazanej w tej umowie, oraz art. 385³ pkt 20 kodeksu cywilnego, zgodnie z treścią którego niedozwolonym postanowieniem umownym jest postanowienie przewidujące uprawnienie kontrahenta konsumenta do określenia lub podwyższenia ceny. I tak w wyroku z dnia 10.04.2002 r. (sygn. XVII Amc 17/01) SOKiK zakwestionował postanowienie wzorca umownego o treści: „Czesne w następnych latach studiów może ulec zmianie w związku z uzasadnionym wzrostem kosztów ponoszonych przez uczelnię i zostanie ustalone przez rektora zarządzeniem wiążącym strony umowy przed rozpoczęciem nowego roku akademickiego.” (poz. 59 Rejestru). W uzasadnieniu wyroku z dnia z dnia 5.10.2005 r. (sygn. akt XVII Amc 20/05) w sprawie dotyczącej uznania za niedozwolone ww. postanowienia wpisane do Rejestru pod numerem 643, Sąd stwierdził m.in., że *zakwestionowane postanowienie przyznając Przedsiębiorcy prawo do jednostronnej zmiany wysokości czesnego nie precyzuje okoliczności, w których taka zmiana może nastąpić. Postanowienie to odnosi się wprawdzie do głównego świadczenia konsumenta (wynagrodzenia za świadczone przez Przedsiębiorcę usługi), ale nie zostało sformułowane w sposób jednoznaczny*”.

Postanowienie § 8 wzorca umownego pn. „Umowa o opiekę wychowawczo-dydaktyczną” także przyznaje przedsiębiorcy możliwość zmiany opłat miesięcznego czesnego. Uregulowanie to nie zawiera jednak zamkniętego, przejrzystego katalogu sytuacji uprawniających przedsiębiorcę do podwyższenia opłaty za czesne, a zmiana jej wysokości jest jego subiektywną decyzją. Opłaty te stanowią główne świadczenie po stronie konsumenta, a tym samym istotny warunek zawartej przez strony umowy. Sformułowania zastrzegające możliwość ich zmian, nie zapewniają konsumentom poczucia bezpieczeństwa, co do stałości określonych opłat. Należy w tym miejscu wskazać, iż powyższa umowa zawierana jest na stosunkowo krótki okres jednego roku określanego jako „rok szkolny”, a tym samym przedsiębiorca ma możliwość takiego skalkulowania przedmiotowych opłat aby osiągnąć zamierzony w danym roku wynik ekonomiczny. Oczywiście jest również fakt, iż w trakcie roku szkolnego zmiana przedszkola jest bardzo utrudniona, w związku z czym rodzice/opiekunowie są *de facto* przymuszeni do zaakceptowania nowej stawki. Tak więc, w opinii Prezesa Urzędu, podwyższanie

przedmiotowych opłat w ciągu „roku przedszkolnego” powinno być zatem wyjątkiem i nadto opierać się na wymiernym wskaźniku, jakim winien być wskaźnik inflacji.

Reasumując, w ocenie Prezesa Urzędu wymienione postanowienie wzorca umowy wywołuje te same skutki prawne, co przytoczone postanowienia z Rejestru, przyznając prawo przedsiębiorcy do podwyższenia ceny bez precyzyjnego wskazania przyczyn. W związku z tym, mimo różnic w sformułowaniu treści należy uznać je za tożsame z ww. klauzulami Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone na podstawie wyroków Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Mając powyższe na względzie, Prezes Urzędu uznał, iż wskazany zapis umowny mieści się w hipotezach wymienionych klauzul wpisanych do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone pod poz. 59 i 643.

Ad.2.

W myśl art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy *o ochronie (...)* stosowanie postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone jest praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

Mówiąc o „zbiorowym interesie konsumentów” należy zaznaczyć, iż ustawa *o ochronie (...)* nie podaje jego definicji, wskazując jednak w art. 24 ust. 3, że nie jest nim suma indywidualnych interesów konsumentów. O tym, czy naruszony został interes zbiorowy, nie zawsze przesądza kryterium ilościowe, ponieważ niekiedy jeden ujawniony przypadek naruszenia prawa konsumenta może być przejawem często lub nawet powszechnie stosowanej praktyki naruszającej interes zbiorowy.

W niniejszej sprawie bez wątplenia mamy do czynienia z naruszeniem praw licznej grupy konsumentów, wszystkich konsumentów będących klientami przedsiębiorcy, jak i potencjalnych zainteresowanych, którzy mogą zawrzeć z nim umowę w zakresie sprawowania opieki nad dzieckiem. Należy mieć na uwadze, iż z uwagi na specyfikę działalności prowadzonej przez przedsiębiorcę, krąg klientów z którymi w kolejnych okresach zawierane są przedmiotowe umowy, w każdym roku „przedszkolnym” jest inny.

Tak więc, w rozpatrywanym stanie faktycznym zachowanie nie dotyczy interesów poszczególnych osób, których sprawy mają charakter jednostkowy, indywidualny i nie dający się porównać z innymi, lecz mamy do czynienia z naruszonymi uprawnieniami określonego kręgu konsumentów, których sytuacja jest identyczna i wspólna dla całej, licznej grupy obecnych i przyszłych klientów przedsiębiorcy.

Reasumując, skoro wykazano powyżej, iż kwestionowany zapis wzorca umownego jest tożsamy z klauzulami wpisanymi do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone i narusza interesy konsumentów – będących klientami przedsiębiorcy, to posługiwanie się nim w obrocie konsumenckim uznać należy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów określoną w art. 24 ust.2 pkt 1) ustawy *o ochronie (...)*.

Dyspozycja art. 27 ust. 1 i 2 ustawy *o ochronie (...)* stanowi, iż nie wydaje się decyzji o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i nakazującej zaniechanie jej stosowania, jeżeli przedsiębiorca zaprzestał stosowania praktyki. W takim przypadku Prezes Urzędu wydaje decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdza zaniechanie jej stosowania.

Taka sytuacja ma miejsce w niniejszej sprawie, gdyż Prezes Urzędu stwierdził, iż

powyższa praktyka opisana, w sentencji decyzji, miała charakter czasowy, a jej stosowanie zostało zaniechane z dniem 1.09.2008 r., tj. z dniem wejścia w życie aneksu do zawartych umów o opiekę wychowawczo-dydaktyczną. Zgodnie z oświadczeniem przedsiębiorcy, aneksy te zostały doręczone rodzicom dzieci za potwierdzeniem odbioru. Tym samym w obrocie z konsumentami nie funkcjonują już wadliwe umowy.

Wobec powyższego orzeczono, jak na wstępie.

Stosownie do treści art. 81 ust 1 ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów*, w związku art. 479²⁸ § 2 *k.p.c.*, od niniejszej decyzji przysługuje stronie odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Delegatury we Wrocławiu.

z up. Prezesa UOKiK
Wicedyrektor UOKiK Del. Wrocław
Elżbieta Kołodziej